

de schrijfdidactiek en de -methodiek dient u als leerkracht op papier en bord over de vaardigheid te kunnen beschikken om te kunnen produceren een goed:

- 1 dictaatschrift,
- 2 methodeschrift,
- 3 blokschrift.

En eventueel een of meerdere sierschriften.

Er zijn in ons land steeds meer Pabo's die studenten opleiden voor het 'Basisdiploma schrijven', waarin al deze elementen zijn opgenomen.

Leerkrachtafhankelijke factoren kunnen uitgroeien tot teamafhankelijke factoren, zoals:

- Het nooit in het team ter sprake brengen van de slechte schrijfsresultaten.
- 2 Het nooit praten over de te kiezen schrijfmateriaal.
- 3 Het nooit maken van gezamenlijke afspraken als:
 - de wijze waarop kinderen de zelf ontdekte fouten moeten verbeteren;
 - de wijze waarop een rapportbeoordeling tot stand komt;
 - de wijze waarop u gegevens doorgeeft aan de leerkracht van de volgende leerjaargroep.
- 4 Het blijven werken met verouderde methoden die niet meer aan de huidige eisen voldoen, zoals:
 - een juist criterium waaraan de letters moeten voldoen. (Thomassen)
 - een leergang voor alle groepen 1 t/m 8.
- een handleiding met een duidelijke lesbegeleiding.
- 5 De verkeerde totstandkoming van een methodekeuze:
 - de methodekeuze moet door het hele team gedragen worden en niet door een kleine afvaardiging.
 - de methode moet uitgewerkt zijn voor alle groepen 1 t/m 8.
 - een methode mag nooit alleen gekozen worden op grond van: lezen en schrijven worden samen aange-

leerd. Men maakt dan een methodekeuze die gebaseerd is op de eerste acht weken van groep 3, terwijl een methode acht jaar lang moet voldoen.

Heeft u als leerkracht de optimale opleiding genoten, dan nog is het de vraag of u alle schrijfproblemen zou kunnen oplossen. In sommige gevallen is het herkennen van problemen en het doorverwijzen naar deskundigen de enige oplossing.

In andere gevallen blijft onze hulp achterwege omdat we door tijdgebrek en/of groeps grootte geen individuele hulp kunnen bieden.

Wilt u toch hulp bieden, dan moet u er rekening mee houden dat:

- 1 U zelf op de hoogte moet zijn van de meest voorkomende schrijfproblemen en hun oorzaken.
- 2 U zelf het goed moet kunnen voor- doen en samen met het kind moet kunnen doen.
- 3 U het beste hulp kunt bieden na samspraak met de ouders en het kind. Hulp heeft de meeste kans van slagen als het kind volledig op de hoogte is van de bedoeling en het nut ervan en gemotiveerd kan worden door de ouders.
- 4 U het beste hulp biedt na zorgvuldige observatie.
- 5 U tijdig moet evalueren en bijsturen.
- 6 U bij hulp het beste analytisch te werk kunt gaan.
- 7 U niet direct te hoge eisen moet stellen aan de kwaliteit van de vormgeving. U moet kijken en vergelijken met eerdere prestaties en niet naar het na te streven produkt.
- 8 U het kind moet leren zelf te evalueren.
- 9 U streeft naar een schrijfdiscipline tijdens de lessen. Iedereen moet weten wat van hem/haar verwacht wordt.
- 10 U zorgt voor een ontspannen sfeer tijdens de les.

Er zijn meerdere boeken waarin uitgewerkte handelingsplannen staan. Het is goed deze nader te bestuderen, maar u dient te beseffen dat vele uitgewerkte handelingsplannen niet direct haalbaar zijn, omdat elk probleem net iets anders kan zijn en een handelingsplan meestal maar aan één kind tegelijk gegeven kan worden. Ook een orthotheek biedt in deze niet altijd een kant en klare oplossing.

Evaluatiebladen

Wij geven enkele evaluatiebladen waarop u, na juiste observatie, tijdens het schrijven kunt registreren wat goed is. Dit doet u door de betreffende aspecten aan te kruisen. Bij de schrijfhouding zou u een kruisje kunnen zetten op de tekening, daar waar het niet goed is.

Voor een uitvoerige omschrijving moet u de door u zelf gebruikte methode raadplegen. Wordt hiervan nauwelijks of geen melding gemaakt, dan voldoet de methode in dit opzicht niet aan de huidige norm.

1 De zit- en schrijfhouding

Van zeer groot belang. Een eenmaal verkeerd aangeleerde houding kan in de latere leerjaren nauwelijks verbeterd worden. De veel gehoorde kreet is dan ook: '... en draai ik me om, en dan zit ie weer precies hetzelfde.'

Het kind zal bewust gemaakt moeten worden van het belang ervan. Het moet zich zelf kunnen corrigeren. Als leerkracht zult u zeer consequent moeten zijn.

De observatie geschiedt aan de hand van:

- een zij aanzicht,
- een achter aanzicht,
- de pengreep.

2 De schrijfbeweging

De schrijfarm moet een glijdende beweging over het papier kunnen maken.

Men onderscheidt de volgende bewegingen:

- de inscriptieve beweging: de beweging bij het schrijven van een letter.
- de kleine progressie: de beweging bij het schrijven van een woord.
- de grote progressie: de beweging bij het schrijven van een woordgroep of hele regel.

Alleen door zorgvuldige observatie kunt u dit vaststellen. Bij welke beweging dan ook, het moet een doorlopende vloeiende beweging zijn.

3 Emotionele factoren

Een kind kan de motivatie verliezen, omdat het telkens weer niet lukt, waarbij het steeds maar weer opmerkingen te horen krijgt van de leerkracht of de ouders, zonder duidelijke raadgevingen. Ook kan de motivatie verdwijnen door opmerkingen van ouders dat het toch niet zo belangrijk is.

Onzekerheid en spanning behoren ook tot de emotionele factoren.

De problemen bespreekbaar maken kan de motivatie versterken.

4 Grafische fouten

Grafische fouten ontstaan door gebrek aan kennis, het kind weet niet hoe het eigenlijk moet. Er zijn geen motorische tekorten.

5 Tempo

Als het schrijven geautomatiseerd is, vanaf groep 6, mag het schrijftempo getraind worden. Vanaf het schrijfbegin mag echter geëist worden dat er doorgeschreven wordt, zonder dat dit ten koste gaat van netheid en duidelijkheid.

6 Schrijfgereedenschappen

Hoewel de voorkeur uitgaat naar een goede vulpen, zou u elk kind eigenlijk dat schrijfinstrument moeten geven waar zijn/haar voorkeur naar uitgaat, wetende dat het daar het beste mee schrijft.

Het meeste schrijfpapier dat in de basisschool gebruikt wordt, kan het beste met vulpen of met potlood beschreven worden. Maar de ene vulpen is de andere niet. Het kunnen kopen van een algemeen bruikbare vulpen via de school is een goede service van de school, maar eigenlijk zou het kind meerdere pennen moeten kunnen uitproberen en dat kan alleen bij de vakhandel.

Bij een verkeerde pengreep zou u hulp kunnen bieden met driehoekige potloden of de zogenaamde 'grippers', opschuifbare driehoekjes e.d. Waakzaamheid voor een verkeerde houding blijft.

7 Het meubilair

Een juist zithouding is mede afhankelijk van de hoogte van de stoel en tafel. Zie omschrijving methode.

8 Lichtinval

Het plaatsen van kinderen in carré-vorm of in groepjes kan de oorzaak zijn dat ze ten opzichte van de lichtinval verkeerd zitten. Dit kan hun houding beïnvloeden.

Op de evaluatiebladen op bladzijde 20-22 zijn die schrijfproblemen opgenomen waaraan u als leerkracht in de meeste gevallen zelf, door praten met het kind, door te wijzen op de fout, door consequente bijsturing, door herhaling, door een goede discipline en het geven van de nodige schouderklopjes, de nodige verbetering aan kunt brengen.

Literatuur

Keulen, M: *Schrijfvoorwaardentoets*. Schoolpedagogisch Centrum. Sittard 1976.